

Yhteistyönäkökulmia koulutuksen ja työharjoittelun järjestämiseen

■ **Pälvi Lehtonen (2014) *Koulutuksen järjestäjien ja työelämäedustajien yhteistyö sosiaali- ja terveysalalla – Tapaustutkimukseen pohjautuva substantiivinen teoria. Acta Universitatis Tamperensis; 1926 & Acta Electronica Universitatis Tamperensis; 1410, Tampere University Press. Tampere. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9430-7>, 242 s.***

Suomalainen koulutusjärjestelmä, kuten myös työelämä, ovat olleet suuressa murroksessa parin viime vuosikymmenen ajan. Yhtäältä koulutus on laajentunut, eriytynyt ja monipuolistunut työelämän kehityksen ennakkoinnin pohjalta. Toisaalta työelämän muutos on merkinnyt paitsi työvoiman kysynnän vähenemistä myös eri ammattien edellyttämien kvalifikaatioiden nopeita muutoksia. Niin sanottu matalan kynnyksen työpaikat ovat vähentyneet, ja käytännössä kaikkien ammattien hallinta edellyttää yhä enemmän koulutusta.

Koulutusjärjestelmän ja työelämän rakenteellisten muutosten ohella huomiota on herättänyt myös koulutuksen ja työelämän vastaavuus. Koulutus luo teoreettisia ja käytännöllisiäkin valmiuksia työelämään. Toisaalta työelämän muutokset edellyttävät koulutukselta yhä nopeampaa reagointia tähän muutokseen. Tarkasteltavana olevan tutkimuksen aihe ja kysymyksenasettelu on siis erittäin ajankohtainen. Koulutuksen – erityisesti ammatillisen koulutuksen – pohtiminen työelämän näkökulmasta on ollut jo pitkään pinnalla yhteiskunnallisessa keskustelussa. Tutkimus tästä aihepiiristä on ollut tähän saakka olematonta.

Lehtosen väitöskirja on lähtökohdiltaan laadullinen tapaustutkimus sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulujen opintoihin kuuluvasta, päiväkodissa ja sairaalassa tapahtuvasta työharjoittelusta, jossa opiskelija hankkii käytännön valmiuksia toimia työelämässä. Tutkija tarkastelee koulutuksen ja työelämän tarpeiden kohtaamista sekä työelämän edustajien ja koulutuksen järjestäjien välistä yhteistyötä työharjoittelun järjestämisessä.

Konkreettisenä kohteena tutkijalla on Satakunnassa toteutettu ESR:n rahoittama projekti ”Työelämälähtöinen koulutusmalli ammatillisessa koulutuksessa” (TYÖKE -projekti), jonka työntekijänä tutkija on kerännyt aineistonsa haastattelujen, havainnoinnin ja muistiinpanojensa avulla. TYÖKE -projektissa sovellettiin monille ammattiopistojen ja ammattikorkeakoulujen aloille uutta järjestelmää, jossa opiskelijat osallistuvat työharjoitteluun opettajiensa opastuksella. Aineiston analyysissä on käytetty *Grounded Theory* -lähestymistapaa (jatkossa GT). Tutkijan tavoitteena on tämän lähestymistavan mukaisesti aineistoperusteinen käsitteenmuodostus, käsitteiden suhteiden pohdinta ja substantiivisen teorian muodostaminen työelämän edustajien ja koulutuksen järjestäjien yhteistyöstä.

Kyseessä on sosiologian alaan kuuluva väitöskirja, mutta samalla se on kuitenkin ymmärrettävistä syistä luonteeltaan myös monitieteinen. Teoreettisessa mielessä tutkimus ankkuroidaan työn- ja organisaatiotutkimukseen. Sosiologiseen teoriaan ja tutkimukseen perehtyminen jää suhteellisen pinnalliseksi. Teoriaan perehtymisestä tutkijalle olisi ollut

eittämättä hyötyä teoreettisen herkkyyden kehittämisessä GT:n periaatteiden mukaisesti, mikä puolestaan olisi antanut lisäarvoa tulosten tulkinnassa.

Tutkimuksen metodologisissa lähtökohdissa korostetaan konstruktionismia, mutta aineiston käsittely viittaa kuitenkin realismiin suuntaan. Kerätyn laajan ja ainutlaatuisen aineiston analyysissä aineiston tulkintaa ei nimittäin juuri ole, vaan tutkija hyödyntää aineistoa kuten realistit. GT:n perustajan Barney Glaserin lähestymistapahan on juuri tämän tyyppinen.

Tutkija on kerännyt monipuolisen ja ainutlaatuisen aineiston, joka sopii hyvin GT-metodin soveltamiseen. Aineiston laatu takaa myös GT-menetelmässä käytettävän ”jatkuvan vertailun periaatteen” soveltamisen. Aineistoa analysoidaan vertailemalla keskenään eri ryhmien (koulutuspalvelujen tuottajat, työelämän edustajat ja opiskelijat) näkemyksiä sekä tekemällä johtopäätöksiä vertailemalla näitä niin yksilö- kuin ryhmähaastattelujen kuin myös tutkimuspäiväkirjan pohjalta. Lisäksi tulosten tarkastelussa myös aineiston ajallinen ulottuvuus tuo esille kiinnostavia mahdollisuuksia.

Tutkija esittää oivana perusteluna GT-menetelmän käytölle sen, ettei vertailukelpoisia tutkimuksia eikä siis myöskään vertailukelpoisia aineistoja ole saatavilla. Tällä menetellä luodaan uutta käsitteistöä ja teoriaa, ”substantiaalista teoriaa”, työelämälähtöisestä koulutuksesta oppilaitosten ja työelämän edustajien yhteistyönä. Tutkija onnistuu ainakin luodessaan käsitteistöä vastaavankaltaisten yhteistyömuotojen organisoimiselle työelämään suuntautuvan ammatillisen koulutuksen järjestämiseksi.

Kehitelty ”substantiaallinen teoria” on eräänlainen prosessikuvaus yhteistyön eteneemisestä. Yhteistyön edellytyksinä tutkija näkee yhtäältä resurssitarpeen ja toisaalta ulkoiset mahdollisuudet, joita yhteistyö tarjoaa. Yhteistyön sisältö puolestaan tarkoittaa informaatio- ja resurssivirtauksia koulutuksen järjestäjien ja työelämän välillä. Teoria painottaa näkemystä, jonka mukaan yhteistyö joh-

taa yhteisten arvojen ja arvostusten syntyyn. Tässä mielessä tutkimus lähestyykin ”uutta materialistista sosiaalitutkimusta”, jossa sosiaalinen elämä nähdään materiaalien ja ideoiden – myös emootioiden ja arvostusten – virtana erottelematta niitä ontologisesti toisistaan (esim. Fox & Alldred 2014)

Kehitelty teoria ja johtopäätökset luovat hyvin myönteisen kuvan TYÖKE-projektin toiminnasta työelämäsuuntautuneen koulutuksen kehittämisessä. Tällaiset myönteiset kokemukset jakavat niin oppilaitosten ja työelämän edustajat kuin opiskelijatkin, joiden työelämään siirtymistä projektissa toteutetut käytännöt tukevat. Projektin alkuvaiheessa oli tosin ennakkoluuloja etenkin työelämän edustajien keskuudessa, mutta ne hälvenivät projektin edetessä. Monet työelämän edustajat arvostivat loppuvaiheessa sitä, että työharjoittelijat ja opettajat toivat paitsi käytännön apua myös tuuletusta erilaisiin arki-rutiineihin, mikä on varmaan tärkeää kaikilla työpaikoilla.

Opettajien ja opiskelijoiden suhtautumisen tähän työharjoittelukokeiluun oli positiivista jo alusta alkaen. Kiinnostavia havaintoja tutkimuksessa tämän suhteen esitetäänkin runsaasti. Esimerkiksi opiskelijoille korkealta vaikuttava kynnys työharjoitteluun madaltui, koska opettajat olivat tukena harjoittelussa. Ainahan toki työharjoittelijoilla on työpaikoilla joku työhön ohjaava vastuuhenkilö, mutta hänen puoleensa kääntymiselle saattaa olla esimerkiksi työkiireistä ja luottamuksen puutteista johtuen korkeampi kynnys kuin oman opettajan puoleen kääntymisessä.

Opiskelijoiden ohella myös opettajat kokivat työharjoitteluun osallistumisen positiivisesti. He katsoivat saavansa uutta käytännön tietoa työelämän muutoksista, mitä he katsoivat voivansa hyödyntää jälkikäteen myös opetuksessaan. Sairaalan ja päiväkodin työntekijät taas saivat opettajilta päivitettyä teoreettista tietämystä. Projektin voi katsoa toimivan rohkaisuna vastaavankaltaisen yhteistyökuvion jatkamiselle ja soveltamiselle myös muilla aloilla.

Vaikka Lehtosen tutkimukseen liittyy teoreettisia ja metodologisia rajoitteita, on sillä omat ansionsa empiirisenä ja metodisesti informoituna työnä. Huomio kiinnittyy myös aiheen ajankohtaisuuteen sekä ainutlaatuisen aineistoon, jonka tutkija on kerännyt ja jota hän on analysoinut. Tältä alalta ei myöskään löydy aiempaa tutkimusta, joten se paikkaa merkittäväällä tavalla tutkimuksessa esiintynyttä aukkoa.

Tutkimusta voikin suositella luettavaksi kaikille niille, jotka työskentelevät työharjoittelun järjestämisen piirissä etsien uusia ja entistä toimivampia ratkaisuja koulutuksen ja työelämän suhteen ratkaisemiseen. Aihepiiriä käsittelevälle tutkimuksellekin olisi tällä hetkellä selkeä sosiaalinen tilaus.

Jatkotutkimuksilta toivoisi toki työelämäyhteyksien kriittisempää tarkastelua; koulutukseen liittyvä työharjoitteluhan ei voi koskaan taata opiskelijoille täyttä valmiutta työelämään. Koulutuksen, kuten tuotannonkin osalta, olemme siirtymässä ”sertifiointiyhteiskuntaan” (ks. Allen & Ainley 2007, 89–103). Nuorella työntekijällä on oltava koulutukseen perustuva sertifikaatti eli ammatillinen tutkinto työhön hakeutumista varten. Tämä

ei kuitenkaan takaa sitä, että sertifikaatin omaava henkilö omaisi käytännön valmiudet osallistua alusta alkaen täysipainoisesti koulutuksensa pohjalta työhön. Toisaalta kriittiseen koulutustutkimukseen perustuvaan ”sertifiointiajatteluun” viitaten myöskään työtä ei kaikilla ammattialoilla ole aina tarjolla. Tylysti ilmaistuna koulutus antaa siis sertifikaatin sekä työelämään että työttömyystukeen.

Pentti Luoma

Kirjallisuus

- Allen, M. & Ainley, P. (2007) Education make you fick, innit? What’s gone wrong in England’s schools, colleges and universities and how to start putting it right. The Tufnell Press, London [online] <<http://radicaledbks.files.wordpress.com/2013/10/here1.pdf>> Luettu 2.6.2014.
- Fox, N. J. & Alldred, P. (2014) New materialist social inquiry: designs, methods and the research-assemblage. *International Journal of Social Research Methodology*, DOI: 10.1080/13645579.2014.921458 [Published online 06 Jun 2014] Luettu 9.6.2014.